

Het geschreven curriculum in het primair onderwijs

Inhoud

Het geschreven curriculum in het primair onderwijs	1
Kerndoelen.....	1
Kerndoelen in 1993.....	1
Kerndoelen in 1998.....	2
Kerndoelen in 2006.....	2
Methodes	3
Referenties.....	3

Kerndoelen

Sinds we in ons land kerndoelen hebben (1993), zijn die bij elke nieuwe wijziging in aantal verminderd en steeds globaler geworden. We hebben ten slotte in ons land geen nationaal curriculum. Tenminste niet voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs al werpt het examenprogramma natuurlijk wel zijn schaduwen achteruit.

Maximale vrijheid voor elke docent zou je denken als je kijkt naar de huidige kerndoelen. Maar zo wordt het niet ervaren, althans dat is een van de argumenten voor de beoogde herziening in 2020. Er moeten nieuwe kerndoelen komen die de docenten enerzijds meer houvast geven en anderzijds voldoende vrijheid om zelf inhoud te geven aan hun curriculum. Die houvast was er natuurlijk al lang. SLO heeft voor het basisonderwijs de kerndoelen nader uitgewerkt, geconcretiseerd en van voorbeelden voorzien in 'Tussendoelen en Leerlijnen' (<http://tule.slo.nl/>) en voor het voortgezet onderwijs in leerdoelen in <https://leerplaninbeeld.slo.nl/> En voor wie dat nog niet voldoende houvast biedt zijn er natuurlijk de geschiedenismethodes van diverse uitgevers waaruit men kan kiezen. Maar die zijn weer zo vol dat docenten klagen over overladenheid, omdat ze niet durven of willen kiezen. Vandaar dus het nieuwe adagium meer houvast, maar voldoende ruimte. Of dat gaat werken?

Kerndoelen in 1993

In 1993 werden er voor het eerst kerndoelen geformuleerd, 122 in totaal. Bij de kerndoelen voor het vak geschiedenis valt op dat leerlingen slechts met bepaalde periodes uit de (Nederlandse) geschiedenis kennis hoeven te maken. 'De leerlingen hebben enige historische kennis van belangrijke

verschijnselen, ontwikkelingen en personen in verschillende perioden van de geschiedenis. Hiertoe wordt ten minste aandacht besteed aan:

- de overgang van de nomadische naar de agrarische leefwijze in de prehistorie;
- Willem van Oranje en het ontstaan van de Nederlandse staat in de Tachtigjarige Oorlog;
- de overgang van de agrarische naar de industriële leefwijze in de nieuwe tijd;
- de Tweede Wereldoorlog mede in vergelijking met oorlog en vrede nu.

De eisen met betrekking tot historische vaardigheden zijn ambitieus te noemen. Leerlingen moeten zich namelijk bewust zijn van de invloed van standplaatsgebondenheid. De leerlingen kunnen met voorbeelden aantonen, dat de beoordeling van historische verschijnselen verschillend kan uitvallen, doordat bronnen vaak een interpretatie geven vanuit een bepaalde tijd en een bepaald standpunt.'

Kerdoelen in 1998

Al twee jaar na de vaststelling van de eerste kerndoelen in 1993 ontstond er behoefte ze weer te wijzigen. Het aantal doelen werd in 1998 teruggebracht van 122 tot 103. Veel sterker dan in 1993 kwam er bij de vaststelling van de kerndoelen in 1998 een maatschappelijke discussie op gang over de vraag waarover onderwijs nu precies zou moeten gaan.

De ambities voor het vak geschiedenis worden in deze kerndoelen nog iets opgeschroefd, dit geldt niet alleen de historische vaardigheden, maar ook de inhoud. Het aantal periodes wordt uitgebreid en er is sprake van een mix van Nederlandse, Europese en wereldgeschiedenis.

Kerdoelen in 2006

Sinds 2006 is de derde generatie kerndoelen van kracht. Met ingang van het schooljaar 2009/2010 zijn deze kerndoelen volledig ingevoerd binnen de basisscholen. Het aantal is verder teruggebracht naar 58. Daarin is opgenomen dat leerlingen een historisch wereldbeeld ontwikkelen. Dat betekent dat ze kennis hebben van historische verschijnselen in delen van de wereld en van chronologie. Leerlingen leren hun wereldbeeld (over henzelf en de wereld) aan de hand van actuele onderwerpen voortdurend 'bij de tijd' te brengen. In de kerndoelen is de inhoud, gebaseerd op de indeling in tijdvakken, zeer globaal en als inspanningsverplichting geformuleerd. De nadruk ligt nu sterker op de geschiedenis van Nederland:

52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken:

jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en Holocaust; televisie en computer.

53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Wat de leerlingen moeten kunnen met betrekking tot de historische vaardigheden is veel minder ambitieus geformuleerd.

51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

Het geschiedeniscurriculum voor het PO staat beschreven in de kerndoelen voor het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' (OCW, 2006). De systematiek van de **tien tijdvakken** en de kenmerkende aspecten is daarin overgenomen, zonder dat de afzonderlijke kenmerkende aspecten daarin met name worden genoemd. Het betreft dan een globale, aanbodgerichte beschrijving van de inhoud van het geschiedenisonderwijs in het PO in **drie leerdoelen**. Er zijn dus **geen** concrete **eindtermen** in de vorm van te behalen leerdoelen voor leerlingen in groep 8. Het zijn in technische termen **streefdoelen** en geen beheersingsdoelen. Uitgaande van het rapport van de CHMV (De Rooy, 2001) zijn deze doelen door SLO nader uitgewerkt, geconcretiseerd en van voorbeelden voorzien in 'Tussendoelen en Leerlijnen' (<http://tule.slo.nl/>).

Niet alleen SLO, ook Cito heeft zich, met name ten behoeve van de Citotoets wereldoriëntatie, de vraag gesteld wat leerlingen zouden moeten kennen wen kunnen van en rond geschiedenis. Daartoe hebben zij in 2003 zogenoemde cultuurpedagogische discussies gevoerd (Imelman, 2003; Wagenaar, 2008). De uitkomsten van deze discussies zijn vastgelegd in domeinbeschrijvingen: gedetailleerde uitwerkingen van de wenselijk geachte kennis voor het vak geschiedenis, te gebruiken door o.a. leerkrachten, docentopleiders en methodemakers. De laatste domeinbeschrijving voor het vak geschiedenis dateert van 2008 en heeft behalve de tijdvakindeling van de huidige kerndoelen ook de zogenoemde vijftig *canonvensters* in zich opgenomen.

Naar aanleiding van een lang, wijdlopijg en soms fel maatschappelijk debat over de rol en betekenis van de vaderlandse geschiedenis is in 2007 een zogenoemde *canon* geformuleerd, bestaande uit 50 'vensters'. In 2010 heeft die canon, die onafhankelijk van de kerndoelen tot stand is gekomen, een plaats gekregen in de kerndoelen van het primair onderwijs. Het besluit om de canon van Nederland op te nemen in de kerndoelen wordt gemotiveerd in een aanvulling op kerndoel 52: '*De vensters van de canon van Nederland dienen als inspiratiebron voor de behandeling van de tijdvakken.*' In 'De Canon in het primair onderwijs' wordt toegelicht hoe de canonvensters zich verhouden tot de tien tijdvakken (Beker, de Boer, Greven, Hoogeveen, Van der Kaap, Van der Kooij, Paus, Roozen & van Tuinen, 2009).

Methodes

Voor het ontwikkelen van methodes gaan educatieve uitgeverijen uit van de globale beschrijving van vakken in de kerndoelen en karakteristieken - mogelijk aangevuld met de voorbeelden van TULE en/of de domeinbeschrijving van het. Voor de onder- en middelbouw worden die kerndoelen en karakteristieken doorgaans thematisch ingevuld, en pas vanaf groep 6 uitgewerkt voor de afzonderlijke vakken.

Referenties

Beker, Th. Boer, M. de, Greven, J., Hoogeveen, M., Kaap, A. van der, Kooij, C. van der, Paus, H., Roozen & I. Tuinen, S. van. (2009). *De canon in het basisonderwijs*. Enschede: SLO. Geraadpleegd op 26 september 2014 van <http://www.slo.nl/downloads/2009/canon-in-basisonderwijs.pdf/>

Commissie Historische en Maatschappelijke Vorming (2001). *Verleden, heden en toekomst*. Enschede: SLO.

Imelman, J.D. (2003). *Domein beschrijving geschiedenis: Voor leerkrachten en studenten* (bijgewerkte versie, 2008). Arnhem: Cito.

Wagenaar, H. (2008). *Geschiedenis voor de basisschool. Een domeinbeschrijving als resultaat van een cultuurpedagogische discussie*. Arnhem: Cito.